

КЛІНІЧНА БАЛЬНЕОФІЗІОЛОГІЯ

УДК 616.62-003.7-07-08

**В.Р.ФЛЮНТ, Г.Я. КОВАЛЬЧУК, І.С. ФЛЮНТ, О.Б. ТИМОЧКО, Л.М. ВЕЛИЧКО,
О.М. ШАЦЬКА, А.М. ЛІПСЬКА**

ТЕРМІНОВІ ЕФЕКТИ БІОАКТИВНОЇ ВОДИ НАФТУСЯ НА ЛІТОГЕННІСТЬ СЕЧІ ТА ДЕЯКІ ПОКАЗНИКИ ЕЛЕКТРОЛІТНОГО ОБМІНУ У ХВОРИХ НА ОКСАЛАТНИЙ УРОЛІТІАЗ

Виявлено три типи срочного ефекта п'ятя біоактивної води Нафтуса на літогенність мочи (оцененную по ее Ca/Mg-коэффициенту) больных оксалатным уролитиазом: литолитический (у 22%), неопределенный (у 12%) и литогенный (у 66%). Тип эффекта обусловлен, главным образом, изменениями экскреции с часовой мочой кальция, тогда как экскреция магния остается резко сниженной и увеличивается в меньшей мере.

* * *

ВСТУП

Дані про вплив бальнеочинників курорту Трускавець на літогенність сечі, попри її високу інформативність щодо оцінки ефективності лікування хворих на уролітіаз, неоднозначні [1-3,4-9,11-16]. Отже, дана проблема залишається актуальною. Відомо, що навіть короточасний психо-емоційний стрес суттєво впливає на екскрецію з сечею літогенних і літолітичних субстанцій [18,19]. З іншого боку дослідженнями трускавецької наукової школи бальнеофізіології виявлено поліваріантність впливу одноразового вживання біоактивної води Нафтуса (БАВН) на маркери стресу - параметри адрено-холінергічної регуляції [11]. Виходячи із викладеного, ми поставили перед собою мету дослідити сумісні зміни після одноразового вживання БАВН літогенності сечі та низки показників електролітного обміну і вегетативної та гормональної регуляції у хворих на оксалатний уролітіаз. Дане повідомлення є першим із запланованого циклу статей.

МАТЕРІАЛ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проведено у формі клініко-фізіологічного спостереження за 41 хворим на оксалатний уролітіаз, поєднаний з хронічним безкам'яним холециститом в фазі ремісії та гастритом із збереженою чи зниженою кислотосекреторною функцією.

В базальному періоді, а також через 1 год після вживання біоактивної води Нафтуса визначали рівень в сечі і плазмі кальцію, магнію, неорганічних фосфатів і хлориду (уніфікованими методами [4] з використанням аналізатора "Pointe-180" фірми "Scientific", USA) та швидкість діурезу з розрахунком на цій основі швидкостей салурезу та одного із коефіцієнтів літогенності (Ca/Mg) [20,21].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

За скерованістю та виразністю змін Ca/Mg-коефіцієнта годинної порції сечі, тобто типом ефекту на літогенність, обстежений контингент ретроспективно розділено на три групи (табл. 1).

У 22% осіб констатовано літолітичний ефект БАВН: літогенність сечі знижувалася на $40 \pm 7\%$ (розраховано за прямими різницями), у 12% ефект був непевний (середня різниця $0 \pm 2,4\%$), натомість у 66% хворих мав місце літогенний ефект: Ca/Mg-коефіцієнт підвищувався пересічно на $67 \pm 9\%$. Звертає на себе увагу ця обставина, що літолітичний ефект характеризується зниженням Ca/Mg-коефіцієнта від 361% середньої норми (СН) до 213% СН, тоді як за літогенного ефекту він зростає від 196% СН до 306% СН, а за непевного - залишається на рівні 268% СН, тобто "закон початкового рівня" в даному випадку проявляється не цілком. Зниження літогенності сечі зумовлене, головним чином, зниженням кальційурії на 42% (від 98% СН до 56% СН) за відсутності змін різко зниженої магнійурії (26% СН і 25% СН до і після вживання БАВН відповідно). Це

супроводжується тенденціями до підвищення на 19% фосфатурії (від 50% СН до 60% СН) і на 14% - хлоридурії (від 51% СН до 58% СН)

Таблиця 1. Характеристика показників сечі за різних ефектів на її літогенність

Показник $X \pm m$ (min÷max)	Термін	Тип ефекту (n)			Вірогідність		
		Літолітичний (9)	Непевний (5)	Літогенний (27)	P1-2	P1-3	P2-3
Са/Mg-коефіцієнт 0,62±0,04 (0,26÷0,98)	До	2,24±0,22*	1,66±0,19*	1,22±0,12*	ns	c	ns
	Після	1,32±0,19*#	1,66±0,20*	1,90±0,16*#	ns	a	ns
Са, мкМ/год 168±10 (66÷270)	До	164±33	149±47	101±11*	ns	ns	ns
	Після	95±17*	156±39	213±19*#	ns	c	ns
Mg, мкМ/год 270±15 (120÷420)	До	70±12*	86±18*	90±8*	ns	ns	ns
	Після	68±4*	94±16*	118±8*#	ns	c	ns
Pn, мМ/год 1,56±0,11 (0,42÷2,70)	До	0,78±0,15*	1,02±0,26	1,16±0,13*	ns	ns	ns
	Після	0,93±0,04*	1,03±0,16*	1,75±0,17#	ns	c	b
Cl, мМ/год 7,50±0,25 (5,0÷10,0)	До	3,82±0,70*	4,83±0,57*	4,84±0,39*	ns	ns	ns
	Після	4,34±0,41*	5,41±0,76*	5,51±0,20*	ns	a	ns

Примітки: 1. У першій колонці приведено середньонормальні величини показників, їх стандартні похибки та діапазон коливань в межах $\pm 2\sigma$.

2. Показники, значуще відмінні від середньонормальних, позначено *.

3. Значуща розбіжність між показниками до і після вживання БАВН позначена #.

4. Вірогідність розбіжностей між показниками за різних типів ефекту позначена буквами (ns - незначуща; a - $p < 0,05$; b - $p < 0,01$; c - $p < 0,001$).

Рис. 1. Початковий (зліва) та кінцевий (справа) рівні кальційурії і магнійурії за літолітичного типу термінових бальнеоефектів

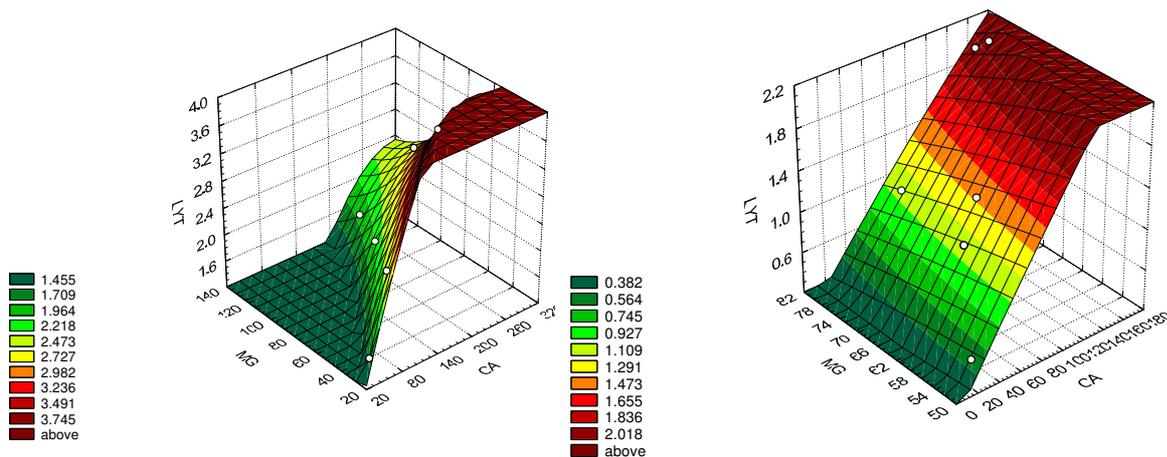

Рис. 2. Початковий (зліва) та кінцевий (справа) рівні кальційурії і магнійурії за непевного типу термінових бальнеоефектів

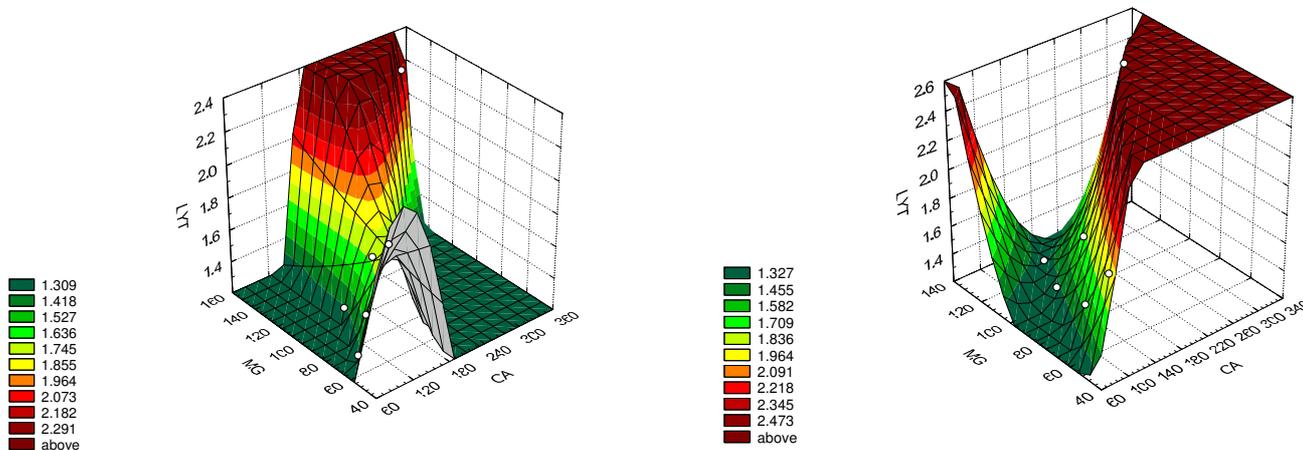
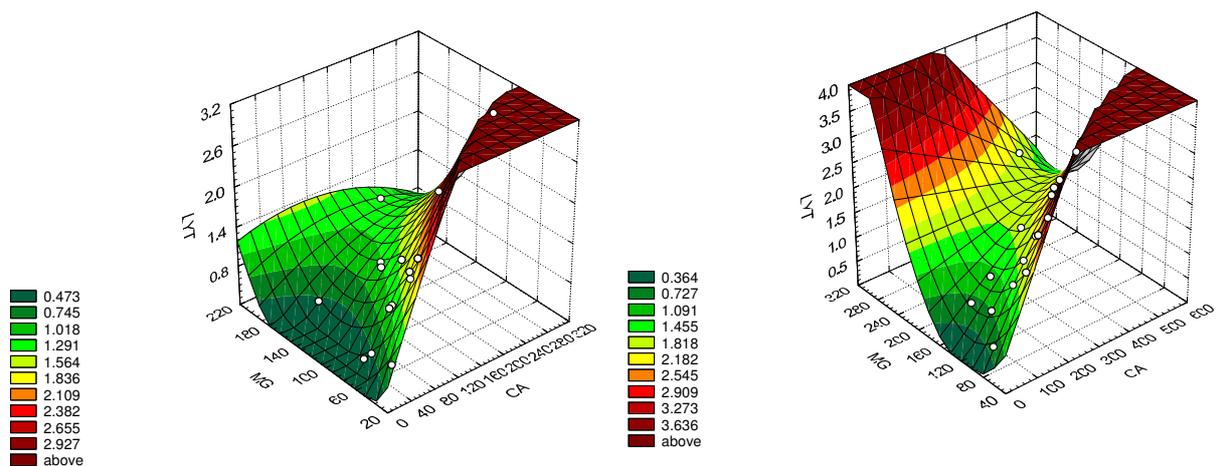

Рис. 3. Початковий (зліва) та кінцевий (справа) рівні кальційурії і магнійурії за літогенного типу термінових бальнеоефектів

Літогенний ефект зумовлений зростанням початково зниженої екскреції кальцію більшою мірою, ніж такої магнію: 111% проти 31%. При цьому кальційурія зростає від 60% СН до 127% СН, натомість магнійурія - від 33% СН до 44% СН. Це супроводжується зростанням фосфатурії на 51% (від 74% СН до 112% СН) і хлоридурії на 14% (від 64% СН до 73% СН).

Типи термінових ефектів БАВН на літогенність сечі візуалізовані на 3D-моделях (рис. 1-3).

Початкова електролітемія (табл.2.) характеризується зниженням рівня магнію і підвищенням - фосфатів за нормального рівня хлориду в усіх групах хворих. Натомість рівень кальцію констатовано значуще зниженим лише за літолітичного і літогенного ефектів. На відміну від сечі, в плазмі крові не виявлено ні суттєвої динаміки електролітних показників, ні значущих міжгрупових розбіжностей, за одним винятком, як це спостерігалось нами після курсового питного лікування [15].

Таблиця 2. Характеристика показників електролітемії за різних ефектів на літогенність сечі

Показник X±m (min÷max)	Термін	Тип ефекту (n)			Вірогідність		
		Літолітичний (9)	Непевний (5)	Літогенний (27)	P1-2	P1-3	P2-3
Са/Mg-коефіцієнт 2,95±0,09 (2,10÷3,80)	До	2,99±0,07	3,46±0,37	3,08±0,13	ns	ns	ns
	Після	3,13±0,11	3,45±0,39	3,26±0,21	ns	ns	ns
Са, мМ/л 2,60±0,04 (2,20÷3,00)	До	2,25±0,02*	2,92±0,48	2,34±0,09*	ns	ns	ns
	Після	2,32±0,04*	3,08±0,43	2,44±0,12	ns	ns	ns
Mg, мМ/л 0,88±0,04 (0,50÷1,25)	До	0,76±0,02*	0,75±0,02*	0,76±0,01*	ns	ns	ns
	Після	0,75±0,03*	0,81±0,03	0,76±0,01*	ns	ns	ns
Pn, мМ/л 0,95±0,03 (0,60÷1,69)	До	1,08±0,03*	1,21±0,07*	1,23±0,03*	ns	b	ns
	Після	1,18±0,04*	1,16±0,02*	1,19±0,03*	ns	ns	ns
Cl, мМ/л 102,5±0,8 (95÷110)	До	103,8±2,8	114,8±10,2	110,1±3,3	ns	ns	ns
	Після	101,3±2,5	107,6±11,3	105,0±1,8	ns	ns	ns

В якості гіпотези можна висловити думку, що виявлене розмаїття ефектів БАВН на літогенність сечі принаймі частково спричинене її паратирин- і кальцитонінподібною активністю, як це показано раніше [17].

ВИСНОВОК

Виявлено три типи термінового ефекту вживання біоактивної води Нафтуса на літогенність сечі (оцінену за її Са/Mg-коефіцієнтом) хворих на оксалатний уролітіаз: літолітичний (у 22%), непевний (у 12%) і літогенний (у 66%). Тип ефекту зумовлений змінами кальційурії, тоді як екскреція магнію збільшується меншою мірою, залишаючись різко зниженою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев А.И., Шимонко И.Т., Орлов О. Б. Лечение и реабилитация на курорте Трускавец и Сходница .- К.: Здоров'я, 1994.- 176 с.
2. Вода Нафтуса і водно-сольовий обмін / Чебаненко О.І., Флонт І.С., Попович І.Л. та ін.- К.: Наукова думка, 1997.- 141 с.

3. Вплив реабілітації на курорті Трускавець на обмін сечової кислоти у потерпілих від наслідків чорнобильської катастрофи / Ніщета Ю.М., Флюнт І.С., Ніщета І.В., Стеценко І.М. // Медична реабілітація потерпілих внаслідок чорнобильської катастрофи: Тези доп. наук.-практ. конф.- Трускавець, 1996.- С. 39-40.
4. Горячковский А.М. Клиническая биохимия.- Одесса: Астропринт, 1998.- 603 с.
5. Дія бальнеотерапії на обмін електролітів у хворих уролітіазом / Попович І.Л., Шимонко І.Т., Флюнт І.С. та ін.// Проблеми і перспективи подальшого розвитку санаторно-курортної справи.- Тези доп. наук.-практ. конф. (листопад 1991 р.).- Трускавець, 1991.- С. 138-140.
6. Есипенко Б.Е. Физиологическое действие минеральной воды "Нафтуса".- К.:Наукова думка, 1981.- 216 с.
7. Івасівка С.В., Попович І.Л., Аксентійчук Б.І., Білас В.Р. Природа бальнеочинників води Нафтуса і суть її лікувально-профілактичної дії.- Трускавець, 1999.- 125 с.
8. Скоробогатов М.О. Курортне лікування сечокам'яної хвороби.- К.: Здоров'я, 1991.- 64 с.
9. Стеценко Г.І., Бейда П.А., Перченко В.П. та ін. Відновлення системи травлення та сечовиділення у потерпілих від чорнобильської катастрофи // Курортна реабілітація потерпілих від чорнобильської катастрофи / За ред. С.В. Івасівки, В.Н. Корзуна, Г.І. Стеценка.- К.: Здоров'я, 1999.- С. 65-79.
10. Тиктинский О.Л. Александров В.П. Мочекаменная болезнь.- СПб.: Питер, 2000.- 384 с.
11. Фізіологічна активність сечової кислоти та її роль в механізмі дії води Нафтуса / Івасівка С.В., Попович І.Л., Флюнт І.С.- К.:Комп'ютерпрес, 2004.- 163 с.
12. Флюнт І.С. Особливості обміну електролітів у хворих на уролітіаз з каменями різного складу і вплив на нього бальнеотерапії на курорті Трускавець: Медичинська реабілітація, курортологія і фізіотерапія: Междунар. науч.-практ. конф. (Ялта, 29 сен.-2 окт. 1999 г.) // Мед. реабіл., курортол., фізіотер.- 1999.- № 3 (дод).- С. 85.
13. Флюнт І.С., Ніщета І.В. Вплив бальнеотерапії на курорті Трускавець на водно-електролітний обмін у хворих на уролітіаз // Оздоровчі ресурси Карпат і прилеглих регіонів: Мат. конф. з міжнар. участю (Чернівці, 5-6 жовтня 1999 р.).- Чернівці: БДМА, 1999.- С. 64-66.
14. Флюнт І.С., Файда О.І., Флюнт В.Р. та ін. Природна класифікація ефектів бальнеотерапії на курорті Трускавець у хворих на оксалатний уролітіаз. Повідомлення 1: Рівень літогенних і літолітичних субстанцій // Медична гідрологія та реабілітація.- 2004.- 2, №4.- С. 53-56.
15. Флюнт І.С., Файда О.І., Флюнт В.Р. та ін. Природна класифікація ефектів бальнеотерапії на курорті Трускавець у хворих на оксалатний уролітіаз. Повідомлення 2: Концентрація в сечі і плазмі осмотично активних субстанцій та кислотність сечі // Медична гідрологія та реабілітація.- 2005.- 3, №1.- С. 74-77.
16. Флюнт І.С., Величко Л.М., Флюнт В.Р. та ін. Природна класифікація ефектів бальнеотерапії на курорті Трускавець у хворих на оксалатний уролітіаз. Повідомлення 3: Екскреція з сечею різних твердих субстанцій // Медична гідрологія та реабілітація.- 2005.- 3, №2.- С. 14-19.
17. Флюнт, І.С., Чебаненко О.І. Паратирин- і кальцитонінподібні термінові ефекти біоактивної води Нафтуса // Укр. бальнеол. журн.- 2001.- № 2.- С. 52-56.
18. Brundig P., Berg W., Schneider H.-J. Stress und Harnsteinbildungsrisiko. I. Der Einfluss von Stress auf lithogene Harnsubstanzen // Urol. int.- 1981.- 36, №4.- S. 199-207.
19. Brundig P., Berg W., Schneider H.-J. Stress und Harnsteinbildungsrisiko. II. Der Einfluss von Stress auf litholytische Harnsubstanzen // Urol. int.- 1981.- 36, №4.- S. 265-273.
20. Tiselius H.S. A biochemical basis for grouping of patients with urolithiasis // Europ. Urol.- 1978.- 4.- P. 241-249.
21. Urolithiasis and Related Clinical Research / Ed. P. O. Scwill et al.- New York, 1985.

**V.R. FLYUNT, G.Ya. KOVAL'CHUK, I.S. FLYUNT, O.B. TYMOCHKO,
L.M. VELYCHKO, O.M. SHATS'KA, A.M. LIPS'KA**

THE IMMEDIATE EFFECTS OF BIOACTIVE WATER NAFTUSSYA ON URINAL LITHOGENICITY AND SOME PARAMETERS OF ELECTROLITHIC EXCHANGE IN PATIENTS WITH OXALIC UROLITHIASIS

It is detected three types of immediate effects by drinking bioactive water Naftussya on urinal lithogenicity in patients with oxalic urolithiasis: litholytic (in 22%), indefinite (in 12%) and lithogenic (in 66%). The types of effects is caused by exchanges of calciumuria but not magnesiumuria.

Кафедра реабілітації і нетрадиційної медицини Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького МОЗ України

Факультет фізичного виховання Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка МОН України

Філія ЗАТ "Трускавецькурорт" КП №2

Дата поступлення: 14. 11. 2007 р.